

Repere medicale de-a lungul istoriei – 2019 (III)

Farm. Pr. Maria-Gabriela Suliman, Ist. Antoaneta Lucasciuc

Societatea Română de Istoria Farmaciei (SRIF)

Societatea Română de Istoria Medicinii (SRIM)

SFÂRȘITUL SUFERINȚELOR VITEAZULUI DOMN-CREȘTIN ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT (1457-1504)

1504, marți 2 iulie, Cetatea Sucevei (515 ani) – Trecea în veșnicie după o îndelungată suferință cauzată de rana primită la glezna stângă de o bombardă aruncată de ungurii lui Mateiaș Corvinul, din cetatea Chilieii, pe care tânărul voievod moldovean încerca s-o cucerească. Era anul 1462 (22 VI) și numai vârsta de 25 ani ar pleda pentru rezistența aceasta timp de 42 de ani. În ultimele zile, la patul de suferință al Domnitorului Ștefan cel Mare s-au aflat: medicul venețian Hieronimo da Cesena (sosit la Suceava în feb. 1504), un bărbier din Buda și hekimul (chirurgul) hanului tătăresc. Despre ultimele zile de suferință ale lui Ștefan cel Mare, s-a aflat din scrisoarea medicului „Lunardo di Massari, phisico”, care prezent la Buda, în Ungaria, primise informații de la Hieronimo da Cesena; scrisoarea din 21 aug. 1504 informa cu amănunte despre „rănila la ambele gambe pe care le-am ars (...) ca să termine cu ele”. Unii istoriografi s-au grăbit să-l pună în mod eronat ca fiind prezent și el la patul marelui Ștefan. „Oare ne vom mai învrednici și noi a avea vremi, ca acelea”

(Arhim. Vartolomeu Măzăreanu la Panegiricul lui Ștefan cel Mare) – 2 iulie, ziua Sf. Voievod Ștefan cel Mare (1).

UN CONTRACT AL EPITROPIEI DIN IAȘI

1809, sept. 25, Iași (205 ani) – Epitropia sau Casa Doctorilor a încheiat un contract cu **dr. Ignatie Plusc**, dar acesta a venit la serviciul „comunal” abia în 20 feb. 1811. În act se stipula că dr. Plusc va „plăti din tocmeală chiria” și i se cere „în scris dsale doftorului Plusc, ca să grăbească venirea sa”. Și pentru a-l convinge i se fac adânci ploconeli „pentru că se face trebuință de a fi un așa doftor desăvârșit întru știință și cunoscut întru priința meșteșugului, asupra tămăduirii bolnavilor”. Dar s-a văzut că dr. Ignatie Plusc din Cernăuți a ajuns după un an și jumătate la Iași, numai după ce a primit asigurarea „printr-un contract special” de a fi plătit „cu câte 9.840 de lei pe an” (2).

PREZENȚA MEDICILOR LA TRECEREA ÎN ETERNITATE A REGELUI CAROL I

1914, duminică 26 sept., Sinaia, Castelul Peleş (105 ani) – A decedat Regele Carol I al României (n. 1839). Ultimele zile ale Majestății Sale au

FIGURA 1. Ștefan cel Mare și Sfânt

FIGURA 2. Statuia Regelui Carol I al României din Sinaia

fost supravegheate de medicul Ion Mamulea, care în lucrarea sa memorialistică *„Din amintirile medicului Curții“* (1939) evocă aceste momente. Este semnalată prezența medicilor Mina și Nicolae Minovici, *„care au luat două măști și au făcut îmbălsămarea“* (3).

CALENDARUL ORTODOX – PE STIL NOU – INTRODUS ÎN ROMÂNIA

1924, sept., 3/16 (95 ani) – Sfântul Sinod al Bisericii române a introdus prin circulara nr. 7657 următoarele: *„Sf. Sinod al Bisericii noastre autocefale ortodoxe române, luând înțelegere cu bisericile surori și Patriarhia ortodoxă din Constantinople (Istanbul n.n.), a hotărât ca începând cu data de 1 oct. 1924 (stil vechi) (...)“* și astfel *„s-au suprimat 13 zile (1-13 X), ca începând cu ziua de 14 octombrie să coincidă cu Calendarul Gregorian (de-acum se vor înscrie datele numai după Calendarul Iulian îndreptat)“* (4).

ANIVERSAREA NONAGENAREI SOCIETĂȚII ROMÂNE DE ISTORIA MEDICINEI (I)

1929, sâmbătă 14 sept., București (90 ani) – Din inițiativa renumitului chirurg dr. Victor Gomoiu a avut loc constituirea Societății Române de Istoria Medicinii, Farmaciei, Veterinăriei și Folclor, prima de acest fel din țara noastră. La această dată se sărbătorea și un an de la inaugurarea Dispensarului Așezămintelor *„Principesa Elena“* din Bariera Vergului. La această festivitate care a avut loc în clădirea noului Așezământ (azi Spitalul pentru copii *„Dr. V. Gomoiu“*), au participat cele mai de seamă personalități ale lumii medico-farmaceutice și din alte profesii. În

timpul evenimentului, dr. V. Gomoiu, *„la braț cu dr. C.D. Severeanu, chirurgul nonagenar, s-a adresat în plen: Și fiindcă dvs. întruchipați însăși istoria medicinei românești, respectuos vă rugăm Dle Profesor, să primiți a fi primul președinte al Societății Române de Istoria Medicinii, ale cărei baze le punem astăzi“*. La această invitație prof. dr. Severeanu a mulțumit pentru onoarea ce i s-a făcut, răspunzând de fapt *„și scrisorii trimise de V. Gomoiu, în 10.09.1929, în care îi cerea să primească această funcție“*. Profesorul scrisese deja *„Amintirile“* și ceruse în mai multe rânduri înființarea unei catedre de istorie la Facultatea de medicină din București. A fost ales primul Comitet provizoriu al Societății, alcătuit din: Președinte, prof. dr. C.D. Severeanu; vicepreședinte, prof. dr. D. Gerota și secretar general, dr. V. Gomoiu (5). Va urma.

COMEMORĂRI

†1884, aug. 26, București – S-a stins din viață *„o inimă nobilă, generoasă, o inteligență cultă și superioară, un suflet bărbătesc“*. Cel cărui i se face un asemenea portret psihoafectiv a fost doctorul **Carol Davila** (n. 1828, apr. 8, Avilla), întemeietorul și organizatorul învățământului militar și civil din România, al Societății medicale științifice (1857), al Ambulanțelor sanitare și al Spitalelor temporare, necesare trupelor. A reorganizat Eforia Spitalelor Civile (1859), Grădina botanică din București (1860, pe vechiul spațiu azi Universitate), Azile pentru băieți și Azilul *„Elena Doamna“* pentru fete din Dealul Cotrocenilor (1862), a unificat serviciile sanitare ale Țării Românești și Moldova (1862), a inițiat și a înfăptuit Laboratorul de chimie, Muzeul de anatomie pentru

modernizarea învățământului din Școala de medicină și farmacie (1857), susținând comisia care a făcut posibilă apariția primei Farmacopei din țara noastră (1862). Tot din inițiativa sa, a luat ființă Societatea de „Crucea Roșie” (1876), pentru contribuția sa organizatorică și eforturile sale privind dotarea armatei române în timpul Războiului de Independență (la 20 iulie/2 aug. 1877 trupele noastre trec Dunărea) iar inspectorul general dr. Carol Davila era conducătorul Serviciului Sanitar din Sudul Dunării, unde activitatea, energia și curajul său au fost mai presus de orice laudă. Toate acestea și altele au fost evocate în discursurile funebre din ziua în care rămânea pe veci în pământul țării adoptive pentru care inima sa a bătut până în ultima clipă: „*decadat eri la ora patru post meridian, în casa din Suburbia Sf. Elefterie, București, str. Notagiu nr. 37*” – din Actul de deces eliberat la 27 aug. 1884 (printre semnatori și dr. Atanasiu, verificador) (6).

†1959, sept. 4, Cluj - 40 ani de la decesul **prof. dr. Iuliu I. Hațieganu** (n. 1885, apr. 14, com. Dârja, Cluj). Studiile elementare în comuna Cojocna și continuate la Cluj, cele liceale la Blaj, universitare la Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Cluj, devenind doctor în medicină (1910); cunoscător al mai multor limbi străine; profesor de Clinică medicală (1920); primul decan al Facultății de medicină, de mai multe ori rector al Universității din Cluj; este întemeietorul învățământului medical românesc din Cluj și a format numeroase cadre universitare; președinte și membru în multe societăți științifice și de învățământ din țară și străinătate; decorat cu ordine și medalii, fiind medic emerit, apoi

membru al Academiei Române și deputat al Marii Adunări Naționale; a considerat profilaxia drept scop suprem în medicină. Prin inițiativa sa s-a înființat prima Catedră de Ftiziologie din România în cadrul Facultății de Medicină din Cluj (1942), primul dispensar antituberculos din Cluj, dispensarul și preventoriul studentesc, din care ulterior s-a dezvoltat întreaga asistență medicală a tineretului universitar. A rămas cunoscut în lumea medicală din țară și de peste hotare, în special, prin cercetările sale efectuate în domeniile patologiei tubului digestiv, cardiovascular, excretor și al sistemului nervos; a fost un precursor și un vizionar în medicină, un întemeietor și șef de școală medicală, o personalitate fascinantă pentru toți, fiind supranumit „*Hipocrate al românilor*”, „*un patriarh al medicinei transilvane*”, „*un gigant al medicinei românești*” (7).

†1979, aug. 26, București - 40 ani de la decesul **prof. dr. ortoped Alexandru Rădulescu** (n. 1886, sept. 10, Focșani), romancier cu pseudonimul literar *R. Furpa*. În 1916 a participat în cadrul Spitalului militar 5 mobil, fiind invalid de război, a fost reformat definitiv din armată cu grad de căpitan (8).

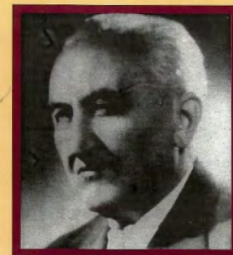
ANIVERSĂRI

1829, iulie 8, Santerno, Ferrara, Italia – 190 ani de la nașterea **medicului Mihail Mingarelli** (†1898, sept. 22, Turnu Severin) La 19 ani a obținut bacalaureatul la Universitatea din Bologna; licențiat al facultății de medicină; diploma de laureat al facultății de medicină și dreptul de a exercita medicina (1847); numit medic ofițer sanitar pe lângă batalionul izolat din Bagnacavallo (11.11.1847) și din 13.03.1849 ales membru al

FIGURA 3. Mormântul lui Carol Davila și al Anei Davila

ȘTEFANIA KORY CALOMFIRESCU

DESPRE MARELE PROFESOR IULIU HAȚIEGANU

Cluj-Napoca
2016

FIGURA 4. Prof. Dr. Iuliu I. Hațieganu (1885-1959)

consiliului și magistraturii acestui oraș; la 26.07.1855 guvernul Pontifical din provincia și orașul Ravenna a atestat că a exercitat ca „*doctor fizic*” arta medicală în timpul cât a stat în Bagnacavallo; a venit în Moldova și a obținut dreptul de liberă practică (1855); numit medic al orașului Tecuci (17.09.1856), mutat în orașul Ismail (13.05.1857-1.05.1858), medic al districtului Cahul, cu salariul de 8.000 lei anual (30.10.1867); medic primar al județului Fălciu până la pensionare (8.07.1870). În 1871 a plecat pentru puțină vreme în imperiul turcesc, apoi a fost medic primar al jud. Vaslui (18.12.1872-17.11.1875), a trecut în aceeași calitate în Prahova până la 3.03.1878, când a fost transferat în jud. Brăila până la 29.04.1882, apoi permutat ca medic al jud. Mehedinți până la moarte; a publicat „*Legislațiunea medicală*” (1875, România medicală, p. 74), „*Despre aplicațiunea fotografiei în medicina legală*” (1876, ibidem, p. 20), „*Băile de la Lacul-Sărat*” (1879, Jurnalul Societății științelor medicale din București, p. 353); membru corespondent al Societății de medicină legală din Paris; decorat cu ordinele „*Coroana României*” în gradul de Cavaler și „*Apărătorii Independenței*” (9).

1854, iulie 28, Viena – 165 ani de la nașterea **dr. Victor Babeș** (+1926, oct. 19, București), fondatorul microbiologiei moderne și autorul primului tratat de bacteriologie din lume.

Și-a făcut studiile medicale la Facultățile de medicină din București și Viena; asistent la catedra de histologie a Facultății de medicină din Budapesta (1874); doctor în medicină la Viena (1878); docența și profesor extraordinar de histologie la Budapesta (1885); din 1887 s-a stabilit la București, unde

și-a continuat activitatea științifică soldată cu descoperiri de notorietate mondială între care tratamentul antirabic; profesor de anatomie patologică și bacteriologie la Facultatea de Medicină din București (1887-1926); membru corespondent (1889) și apoi titular al Academiei Române (1893); vicepreședinte al Academiei Române (14 aprilie 1899-6 aprilie 1900; 8 octombrie 1918-11 iunie 1919), precum și președinte al Secțiunii Științifice a Academiei Române (1922-1925); rol important în construirea și înființarea la București a „*Institutului de Patologie și Bacteriologie*” (1899); înființează Societatea Anatomică (1900, București); tipărește în română și franceză „*Analele Institutului de Patologie și Bacteriologie*”, publicație apărută în opt volume (1899-1923); sub patronajul său apar revistele „*România medicală*” (1892) și „*Arhivele științelor medicale*” (1895); a adus contribuții de renume mondial în studiul turbării, leprei, difteriei, tuberculozei, malariei, pelagrei etc., descoperind corpusculii virotici din celulele creierului animalelor turbate („*Corpusculii Babeș-Negri*”) și peste 50 de germeni patogeni noi; în literatura de specialitate, agenții patogeni care provoacă unele boli la animale au fost denumiți „*babesii*”, iar respectivele boli – „*babesiose*” („*babesia bovis*” și „*babesia ovis*”). În 1913 contribuie la combaterea epidemiei de holeră, apărută în Bulgaria, preparând un vaccin antiholeric, a cărui eficiență s-a verificat atât în combaterea holerei pe frontul din Balcani, cât și la prevenirea aceleiași boli în armata noastră, și la populația civilă, în timpul primului război mondial. După Marea Unire din 1918, ia parte la organizarea

FIGURA 5. Prof. Dr. Victor Babeș (1854-1926)

Universității din Cluj (1919), fiind numit profesor, continuând să predea aici și la București. Printr-un decret din 2 martie 1925 s-a hotărât ca „Institutul de Patologie și Bacteriologie” din București să se numească „Institutul dr. Victor Babeș”. În referatul ministrului Instrucțiunii Publice se arăta: „Institutul de patologie din București a fost creat în anul 1887 de dl. prof. dr. Victor Babeș, care a știut să-i dea o atât de mare dezvoltare încât astăzi figurează în rândurile celor mai însemnate institute similare din Apus (...) În Institut, pe lângă tratamentul antirabic, introdus și modificat de dl. prof. dr. V. Babeș, se prepară serul antidifteric, vaccinul antiholeric, antitific, serul meningococic, tuberculina. Pe lângă acestea, Institutul lucrează cu tot mai mare interes și în direcția chestiunilor de igienă (holeră, lepră, pelagră, pestă, tifos, streptococie), aducând cercetări proprii de mare importanță practică (...)” („Oameni de știință... Conexiuni... Gesturi frumoase”, București, Ed. Albatros, 1981).

În 1949, Ministerul Sănătății a publicat un volum omagial, incluzând și o bibliografie a ilustrului savant, însumând 1005 titluri, efectuată de Mircea Tomescu, bibliotecarul de atunci al Institutului Dr. V. Babeș, din care cităm o serie de tratate și monografii: „*Les bacilles de la tuberculose*” (1883, Jour. Connaissance. Med., Paris); „*Topographis des bacillus de la tuberculose*” (1884, Jour. Anat., Paris, în colab. cu A.V. Cornil); „*Über Koch's Kommabacillus*” (1884, Dtsch. Med. Wschr.); „*Atlas de Histologie patologică a Sistemului Nervos*” (1892, în colab. cu Gheorghe Marinescu și Paul Blocq); „*Contribuții la studiul etiologiei și*

anatomiei patologice a gangrenei pulmonare” (1895, Rev. Rom. Medicală, Buc., în colab. cu Popescu A.); „*Bacilul leprei și histologia leprei*” (1898, Berlin); „*Lepra pulmonară*” (1899, Rev. Rom. Medicală, Buc., în colab. cu V. Sion); „*Pelagra*” (1901; 1902, Viena, în colab. cu V. Sion; 1923, București cu mai mulți colab.); „*Tratatul turbării*” (1912, Paris); „*Considerațiuni asupra raportului științelor naturale către filozofie*” (1879), „*Credință și știință*” (1924); a primit Ordinul Național al Meritului Civil în grad de Comandor (1891) al statului bulgar, Ordinele *Steaua României*, *Coroana României*, *Sanitar Civil* în grad de Comandor (Bulgaria), *Coroana de Fier* (Austria); în onoarea marelui savant, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj și Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara îi poartă numele (10).

1874, iulie 19, Galați – 145 ani de la nașterea medicului **Constantin Levaditi** (†1953, sept. 5, Paris) A fost unul dintre fondatorii inframicrobiologiei moderne, român naturalizat în Franța, membru corespondent al Academiei Române (1910) și membru de onoare (1926); a urmat liceul la București, apoi Facultatea de medicină din București (1898); specializarea a făcut-o la Paris, în Laboratorul de Patologie Generală și Experimentală al Institutului „Pasteur” (1898-1900) și apoi la Frankfurt-am-Main, în Institutul de Terapie Experimentală (1900-1901); a obținut doctoratul în medicină al Facultății din Paris (1902), continuându-și cercetările la Institutul „Pasteur” și la Institutul „Fournier” (1902-1905); profesor la Facultatea de Medicină din Cluj (1919-1920); a primit marele premiu „Pasteur” (1922, Strasbourg); profesor la Facultățile de Medicină din Madrid și Barcelona,

FIGURA 6. Dr. Constantin Levaditi (1874-1953)

Philadelphia și Harvey – New York etc.; director științific la Institutul „Pasteur” din Paris (1912-1945), unde s-au format prestigioși virusologi din întreaga lume, între care și românii: Șt.S. Nicolau, N.M. Constantinescu, G. Stroescu, N. Cajal; o deosebită valoare au studiile lui asupra eritemelor polimorfe, ectodermozelor neurotrope, sifilisului, poliomielitei, encefalitei, vaccino - și chimioterapiei; a introdus bismutul în terapia sifilisului și a perfecționat metoda de impregnare cu argint a spirocheților în secțiuni (11).

1884, iulie 15, Câmpulung – 135 ani de la nașterea **medicului Ilie Piticariu** (†1951, apr. 28, București) Studiile superioare de medicină le-a absolvit la Viena, unde a fost în

timpul studenției un membru activ al Societății „România Jună”. A făcut practica la clinica dr. Strumpell din Viena (1908-1911); doctorat în medicină (1911); a urmat cursuri de specializare într-o clinică din Berlin (1915-1916); după care a venit la București, angajându-se ca medic în clinica dr. C. Buicliu la spitalul Brâncovenesc; asistent la o clinică din Paris (1919-1921); apoi a revenit în Bucovina și din 1921 a fost medic primar de boli interne la Spitalul Central din Cernăuți; și-a susținut docența la Facultatea de Medicină din București cu lucrarea „*Diagnostica micilor insuficiențe tiroidiene*” (1926); temele abordate de el în studiile publicate în revistele din România și străinătate au ținut de medicina internă, unele dintre ele s-au referit la tratarea tuberculozei, a tetanosului etc. (12).

BIBLIOGRAFIE

1. Vătămanu N., *Voievozi și medici de curte*, Colecția Orizonturi nr. 29, Buc., 1972, p. 42-43;
2. Samarian P. Gh., *Medicina și Farmacia în trecutul românesc*, Vol. III, București, 1938, p. 414-417;
3. Boerescu Dan-Silviu, *Medicii Regilor României*, Capit. I „Cea din urmă noapte a Regelui”, București, 2018, p. 42-43;
4. Corlățeanu D., *Mănăstirea Humor*, Ed. Cuvântul Nostru, Suceava, 2000, p. 200;
5. Ionescu C., *Prima etapă de activitate a Societății Române de Istoria Medicinii (1929-1948)*, în vol. *Retrospective medicale, Studii, note și documente*, Sub redacția dr. G. Brătescu, Ed. Medicală, București, 1985, p. 725-726;
6. Barbu G., *Carol Davila și timpul său*, Ed. Științifică, Buc., 1958, p. 436-441;
7. Ion Văduva-Poenaru, *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului*, Editura Geneze, 1999, vol. II, (G-O), p. 80-83;
8. Baci Clement, *Pagini din istoria ortopediei și traumatologiei aparatului locomotor în România*, Ed. Litera, Buc., 1988, p. 134-135;
9. Gomoiu V. și farmaciștii Gh. Gomoiu și Maria V. Gomoiu, *Repertoriu de medici, farmaciști, veterinari (personalul sanitar) din ținuturile românești*, vol. I (înainte de anul 1870), Tip. Presa, Brăila, 1938;
10. Ion Văduva-Poenaru, *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului*, Editura Geneze, 1999, vol. I, (A-G), p. 86-90;
11. Dr. Constantin Levaditi, Wikipedia;
12. Covalciuc D-tru., *Mic dicționar de medici români din Bucovina*, Ed. Mușatinii, Suceava, 2012, p. 103-104.